תנו רבנן שום היתומים שלשים יום ושום ההקדש ששים יום דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר שום היתומים ששים יום ושום ההקדש תשעים יום וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה ששים יום אמר רב חסדא אמר אבימי הלכה שום היתומים ששים יום יתיב א) רבי חייא בר אבין וקאמר להא שמעתא אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבי חייא בר אבין ששים קאמרת או שלשים קאמרת אמר ליה ששים דיתומים או דהקדש אמר ליה דיתומים כרבי מאיר או כרבי יהודה אמר ליה כרבי מאיר והא רבי מאיר שלשים קאמר אמר ליה הכי אמר רב חסדא ב) מאבימי א)קולפי טאבי בלעי עלה דהא שמעתא ב)בא להכריז רצופים שלשים בשני ובחמישי ששים ואע"ג דכי חשיב להו מר ליומי הכרזה לא הוו אלא תמניסר יומי כיון דמשכא מילתא שמעי אינשי ג) ג)אמר רב יהודה אמר רב אסי ד) ה)אין נוקקין לנכסי יתומים אלא אם כן היתה רבית אוכלת בהן ורבי יוחנן אומר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה משום מזוני ורב אסי מ"ט לא אמר לכתובת אשה דהא תקינו ליה רבנן מעשה ידיה ואידך זימנין דלא ספקה תנן שום היתומים שלשים יום ושום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב במאי עסקינן אילימא בבעל חוב עובד כוכבים מי ציית אלא פשיטא בבעל חוב ישראל אי דקאכיל ריביתא מי שבקינן ליה ואלא דלא קאכיל ד) ריביתא וקתני נזקקין בשלמא לרבי יוחנן מוקי לה בכתובת אשה אלא לרב אסי ה) קשיא אמר לך רב אסי ולרבי יוחנן מי ניחא מי שבקינן מזוני דודאי קא מפסדא ונקטינן הכרזה דלא ידעינן אי מרווחינן אי לא מרווחינן הא לא קשיא בתובעת כתובתה בב"ד ו) כדרב יהודה אמר שמואל דאמר ו)רב יהודה אמר שמואל ז)התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות אי הכי איזדקוקי ז) לא מיזדקקינן לה אלא כיון דאיזדקקינן לה מעיקרא מיזדקקין לה לבסוף מ"מ לרב אסי קשיא ח) לעולם בבעל חוב עובד כוכבים שקיבל עליו לדון בדיני ישראל אי הכי רבית נמי לא לישקול שקיבל עליו לזו ולא קיבל עליו לזו ת"ש ט) ח)אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית במאי עסקינן אילימא בבעל חוב עובד כוכבים מי צאית אלא פשיטא בבעל חוב ישראל אי אכיל ריביתא מי שבקינן ליה אלא דלא אכיל ריביתא וקתני נזקקין בשלמא לרבי יוחנן מוקי לה בכתובת אשה אלא לרב אסי קשיא אמר לך רב אסי ולרבי יוחנן מי ניחא אי כתובה מאי איריא מיתמי אפילו מיניה דידיה נמי בזיבורית הא לא קשיא ט)ר"מ היא דאמר כתובת אשה בבינונית ומיתמי בזיבורית מ"מ לרב אסי קשיא לעולם בבעל חוב עובד כוכבים שקיבל עליו לדון בדיני ישראל א"ה רבית נמי לא נישקול שקיבל לזו ולא קיבל עליו לזו ת"ש ע"מ ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב חובו בשלמא בעל חוב בין מר ובין מר כדשנין אלא כתובתה בשלמא לר' יוחנן ניחא אלא לרב אסי קשיא הכא במאי עסקינן כשחייב מודה השתא דאתית להכי י) כולהו נמי כשחייב מודה מרימר יא) אגבי כתובתה לגרושה מנכסי דיתמי א"ל רבינא לאמימר והאמר רב יהודה אמר רב אסי אין נזקקין לנכסי יתומין אלא א"כ היתה רבית אוכלת בהן רבי יוחנן אומר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה משום מזוני ואפי' רבי יוחנן לא קאמר אלא באלמנה דקמפסדא מזוני אבל גרושה לא אמר ליה (א) יב) הא אנן דרבי יוחנן משום חינא מתנינן לה אמר רב נחמן מרישא לא הוה מיזדקיקנא לנכסי יתמי כיון דשמענא להא יג) דרב הונא חברין משמיה דרב' יתמי דאכלי דלא דידהו ליזלו בתר שיבקייהו מכאן ואילך מיזדקקנא מעיקרא מאי טעמא לא כ)אמר רב פפא פריעת בעל חוב מצוה ויתמי לא בני מיעבד מצוה נינהו רב הונא בריה דרב יהושע אמר צררי אתפסיה מאי איכא בינייהו ל)בשחייב מודה אי נמי שמתוה מ)ומת בשמתיה יד) ט)שלחו מתם דשמתוה ומית בשמתיה והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע

תנן

להא שמעתא. דרב חסדא: **קולפי טאבי.** הכאות גדולות על הלא שמעתא שהיה מלמדיני שום היתומים לרבי מאיר ששים יום והייתי מקשה לו הא אמר ר"מ שלשים והוא אמר לי בא להכריז רצופין שלשים יום בין יתומין בין הקדש: **ואם בא להכריז שני וחמישי.** שהם ימי הדין הוי השום ששים יום וימי הכרזה שמונה עשר יום לא וחשוב משני בשבת שמונה שבועות הרי לך נ"ו ימים ויהא בהם י"ו שני וחמישי הוסיף עוד ארבעה ימים שני ושלישי ורביעי וחמישי בשבת הרי ס' יום משהתחיל ההכרזה ויש בהן שמונה עשר ימי הכרזה: **אין נוקקין לנכסי יתומים.** למוכרן: **רבית אוכלת בהן.** שהיו מחייבין לעובד כוכבים מעות ברבית: **משום מזוני.** דכל זמן שאינה גובה כתובתה נזונית משלהם והוי פסידא דידהו: **אילימא בבעל חוב עובד כוכבים.** דשקיל רבית ולהכי נוקקין: **מי לאיים.** להמתין ימי הכרזותיו בלא רבית: **בתובעת כתובתה בב"ד.** דכיון דשוב אין לה מזונות לא מפסדי יתומים מידי בהמתנה: **לא נזדקק לה.** לפרוע כתובתה הואיל ומעכשיו אין מזונותיה על היתומים: **כיון דאזדקקינן לה מעיקרא.** בתחילת תביעת כתובתה להפסידה מזונותיה: **מזדקקינן לה לבסוף.** להגבותה כתובתה: **הא לא קשיא ר"מ היא דאמר כתובת** טו)[**אשה**] **בבינונית.** מיניה דידיה כגון אם גירשה וקמ"ל דמיתמי בזיבורית: **כדתנן.** בבעל חוב עובד כוכבים: **כשחייב מודה.** בשעת מיתה הודה אביהם: **כולהו נמי כשחייב מודה.** ובעל חוב ישראל: **גרושה** (ב). אין לה מזונות: **הניא דרבי יוחנן.** דאמר כתובת אשה מגבינן מיתמי: **משום חינא מגבינן לה.** כדי שימצאו האנשים חן בעיני הנשים וינשאו טז) להן והלכך אפילו גרושה נמי: **בתר שיבקייהו.** ימותו כאביהם שהניח להם ממון זה: **לאו בני מיעבד מצוה נינהו.** דקטנים הן אלא ימתין עד שיגדילו: **לצררי אתפסיה.** אביהם נתן לבעל חובו מעות או כסף וזהב במשכון בשעת מיתה ולא הספיק ליטול את השטר מידו יז): **דשמתיה.** ב"ד לאביהן על שאינו פורע לזה חובו ומת בשמתיה דהשתא ליכא למיחש לצררי דלא היה פורעו אלא בבית דין כדי שיתירו נידויו: **שלחו מתם כדשמתיה ומית בשמתיה.** מיתוקמי כל הנך מתנייתא דלעיל דאמרו נוקקין: **והלכתא כרב הונא.** דהיכא דלא שמתוה חיים לצררי:

תנן שום היתומים כו' במאי עסקינן אילימא בבעל חוב עובד כוכבים מי ציית. ואם תאמר למה ליה לאותובי לרב אסי ממתניתין ממילתיה דרב אסי גופיה הוה מצי למיפרך דאמר דאין נוקקין לנכסי יתומים אלא אם כן רבית אוכלת בהם במאי עסקינן האי דאין נוקקין אילימא בבעל חוב עובד כוכבים מי ציית להמתין עד שיגדילו ואי בבעל חוב ישראל מי שבקינן ליה דקאכיל רבית וי"ל דממילתא דרב אסי לא מצי למיפרך דאפשר לאוקמה כדלא תבע להו ולעולם בב"ח עובד כוכבים איירי ומש"ה אין נוקקין לנכסים לפרוע החוב אלא אם כן רבית אוכלת בהן יח)(ולא) נוקקין אפי' לא תבע להו עובד כוכבים חובו לפי שלא ירבה עליהן הרבית אבל ממתניתין פריך שפיר דודאי מדנקט בית דין לשום כדתבע להו איירי לפיכך פריך אי בבעל חוב עובד כוכבים מי ציית עד אחר השלמת הכרזה שלא להרבות הרבית ואי לא ציית אם כן שמא יפסידו בהארכת הזמן יותר ממה שירויחו דודאי אי לא ידעינן אי מרווחינן אי לא מרווחינן לא צריכי הכרזה כדקאמר הש"ס בסמוך על מילתא דר' יוחנן: **אמר רב נחמן מריש לא הוה מזקיקנן ליתמי** כו' **מכאן ואילך מזקיקנן** כו'. והלכה כרב נחמן כדיני דנזקקין לנכסי יתומים והכי נמי איתא בהכותב (כתובות דף פד.) גבי הא דתנן מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשים והיה לו מלוה או פקדון ביד אחרים ינתן לכושל שבהם ואמר ר' יוחנן עלה (שם) לכתובת אשה משום חינא אלמא נזקקין:

רבא

מסורת הש"ס

א) מנחות ז., ב) ב"ק נט., ג) [עיין תוספות כתובות פז. ד"ה מנכסין], ד) [כתובות נג. גיטין לה.], ה) גיטין מח: וש"נ, ו) [שם], ז) [ב"מ ט.], ח) [כתובות פו. ב"ב קפד.], ט) [ב"ב קעד: ע"ש בפי' הרשב"ם דגרים הלכתא וכו'], י) ל"ק, כ) ל"ק.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל ההיא דר' יוחנן משום חינא: (ב) רש"י ד"ה גרושה לא אין:

◆

רבינו גרשום

קולפי טאבי. מכות טובות קבלתי מאבימי רבי קודם שהבנתי שמועה זו: [והכי אמר לי בא להכריז רצופין בכל יום ויום אינו צריך להכריז אלא שלשים אבל אם אינו מכריז אלא בשני ובחמישי צריך להכריז בב' ובה' של ס' יום: ואע"ג דכי חשיב להו, לא הוו אלא י"ח יום הכי כיצד כשתתחיל למנות מיום שני ס' יום הם ח' שבועות וד' ימים וח' שבועות ט"ז ימי הכרזה ואותן ד' ימים מתחילין ביום שני ומפסיקין בחמישי היינו תמניסר: כיון דמשכא מלתא. דהני תמניסר עד ס' יום שמעי אינשי]: אין נוקקין לנכסי יתומין כשהן קטנים אבל כי גדלי ודאי נזקקין למוכרן לפרוע: אא"כ רבית אוכלת בהן. שזקף אביהן מלוה ברבית ומפסידים היתומים בכל יום: [או לכתובת אשה משום מזוני. לפרוע כתובת אשת אביהן שכל זמן שלא גבתה כתובה ניזונת מן היתומים ומפסידי מזונות]: דהא תקנו להן. ליתמי מעשי ידי אשת אביהן להן הואיל וניזונת משלהן ואין להן הפסד במזונות: ור' יוחנן אמר. משום הכי נזקקין לכתובה משום דזימנין דלא ספקה מלאכה כנגד מזונותיה ונפסדין היתומין: [אילימא. כדי לפרוע לב"ח פרסי מי צאית פרסי להמתין עד שנכריז שלשים: ואי דקא אכיל ריביתא. מן היתומין כלומר דמשום הכי נזקקין מי שבקינן ליה לב"ח ישראל למשקל רבית: מוקים לה בכתובת אשה. ולהכי נזקקין דקא מפסידי מזוני: אלא לרב אסי. אמאי נזקקין למכור הא אין רבית איכא בהן]: ולרבי יוחנן מי ניחא. אמאי מכריזין יתנו כתובתה לאלתר והפחלק ממזונות השתא שבקינן לה למיכל מזוני דודאי קא מפסדי עד שיעמדו ימי הכרזה ונקטינן הכרזה דלא ידעינן אי מרווחא ליתמי [אי לאו] ספק הוא אם יוסיפו על השומא [כלום] אי לא: [אמר לך ר' יוחנן הא לא קשיא מאי דאמרת שבקינן לה למיכל מזוני דקא מפסדא דבתובעת כתובתה בב"ד עסקינן דאין לה מזונות: אי הכי. דבתובעת כתובתה בב"ד עסקינן איזדקוקי נמי לא איזדקיק לה לא למכור ולא להכריז הואיל וכבר איבדה מזונותיה: כיון דאיזקקינן לה מעיקרא. כשתובעת כתובתה מזדקקין לה לבסוף ומגבינן לה כתובתה ובעי הכרזה: מכל מקום לרב אסי קשיא. דאמר אין נוקקין אלא לרבית ואין כאן רבית: לעולם בב"ח פרסי. דשקיל רבית ודקשיא לך פרסי מי ממתין על הכרוזה שקבל עליו לדון להמתין על ההכרזה אבל נוטל רבית: פרסי מי צאית למישקל בזיבורית. ואי כרב אסי דאמר משום רבית דקא אכיל ישראל ריבית מי שבקינן כו': בשלמא לר' יוחנן ניחא. דכתובת אשה בזיבורית היא ומשום דקא מפסדא מזונות: אפילו מיניה דידיה דבעל לא שקלה אלא זיבורית ומאי קמ"ל דיתמי: הא לא קשיא. ר' יוחנן כר' מאיר סבירא ליה דמניה דבעל בבינונית: שקבל עליו בדיני ישראל למישקל מיתמי בזיבורית אבל נוטל רבית לפיכך נזקקין] על מנת ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב חובו בין מנכסי יתומים בין מנכסי הקדש וכגון שהקדיש נכסיו ומת והיתה עליו כתובת אשה זו ובע"ח זה [והיתומין צריכין לפדות הנכסים מן ההקדש ע"מ ליתן לאשה כתובתה כו': בין למר ובין למר כדשנין. לשטר שיש בו רבית דתרווייהו מודו דנזקקין לב"ח משום רבית] כשחייב מודה [קודם מיתתו שעדיין יש עליו כתובת אשה זו או חוב זה] וצוה לתת: כולהו נמי. אותה ששנינו למעלה בב"ח פרסי לעולם בב"ח ישראל ואמאי נזקקין: כשחייב מודה. וצוה לתת: לגרושה. שגירשה בעלה ומת: [מנכסי יתמי. אע"ג דגרושה לית לה מזוני: ההיא דרי יוחנן או לכתובת אשה אנן] משום חינא מתנינן לה כדי שידעו הנשים שיש להן כתובה מן היתומים אפילו כשיתגרשו נזקקין להן להגבותן כתובתן אע"ג דאין להן מזונות ויתרצו לבעליהן ולא יצערו אותן ומתוך כך ימצאו חן בעיני בעליהן הלכך מגבינן לגרושה משום חינא דכל הנשים: ליזלו בתר שבקייהו. כלומר שהיה מקללן שלא יאריכו ימים אלא ילכו אחר אביהן שהניחן למיתה הואיל ואוכלין שאינו שלהן: [מיזדקיקנא. כדי למונען מאיסורא: מעיקרא מ"ט לא. הוה מזדקיק משום דרב פפא אמר פריעת כו': אימור צררי איתפסיה הלוה למלוה קודם מיתתו שיתפרע חובו מהן]: איכא בינייהו כשחייב מודה. בשעת מיתתו שעדיין חייב לו מאן דאמר משום מצוה לא פרעי דיתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו ומאן דאמר משום צררי כיון דמודה ליכא למימר צררי אתפשיה: [אי נמי. שתפסו לדין] ושמתוה ב"ד ללוה [שיפרעם למלוה] ומית בשמתיה דהכא ודאי ליכא למימר צררי אתפשיה וחייבים היתומים לפרוע ולמאן דאמר משום מצוה לא פרעי: שלחו מתם דשמתיה ומית בשמתיה. מזדקקינן דהתם ודאי ליכא למיחש דצררי איתפשיה אבל בעלמא אפילו כשחייב מודה לא מזדקקינן דאיכא למימר מודה דחייב ליה אבל איכא למיחש דצררי [משכון] אתפשיה: [והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר חיישינן לצררי:

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פי"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה ח טוש"ע ח"מ סימן קט סעיף א [וברב אלפס כתובות פי' י"א ד' קכג:]:

ה ב מיי' פי"ב מהלכות מלוה הלכה ג טוש"ע ח"מ סימן קי סעיף א [וברב אלפס שם]:

ו ג מיי' פי"ח מהלכות אישות הל' א טוש"ע אה"ע סי' צג סעיף ג:

ז ד מיי' פי"ב מהלכות מלוה הלכה א טוש"ע ח"מ סימן קח סעיף יח וסימן קיט סעיף ג:

ח ה ו מיי' פי"א מהל' מלוה הלכה ו טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף א:

◆

מוסף רש"י

קולפי טאבי. הכאות טובות, בלעז. בלעתי מאבימי, כלומר שהיה מכה אותו (מנחות ז.). קולפי, מקלות (סוטה יג. ונגרס גולפי). בא להכריז רצופים. כל ימות השבת, מכריז ל' יום, בא להכריז שני וחמישי מכריז עד ס' יום מיום שמתחיל עד יום שפוסק, דהיינו י"ח ימי הכרזה בס' יום ומכריז מי יקנה נכסי יתומים הללו כדי שימכרו ביוקר, והיה רב חסדא משנה התירוץ ומכהו אבימי (שם). אין נזקקין. ב"ד, לנכסי יתומים. לגבות מהן כלום ואפילו שטר שכתב אביהם, כדמפרש טעמא (לקמן) דיתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו, אלא נטר עד דגדלי ומפקי ליה וגבי, אלא אם כן רבית אוכלה בהן. שלוה אביהן מנכרי ברבית, דמייסינן להפסד שלהן ומוכרין ב"ד מנכסיהן ופורעין אותו חוב (ב"ק לט.). משום מזוני. שכל זמן שלא יתנו לה כתובה ניזונת משלהם (שם). התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות. מעתה, דגלית דעתה דבעי לאינסובי, ואיהו לא אתני בהדה אלא כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי, שהיא אלמנה בשביל כבודו (גיטין לה.). בתר שיבקייהו. אחר אביהן לבית הקברות (ב"מ ע.). פריעת בעל חוב מצוה. מלוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו, דכתיב הין צדק, שיהא הן שלך צדק ולאו שלך צדק (כתובות פו.). שמתוה ומת בשמתיה. שלא רצה לפרוע בחייו (רשב"ם ב"ב קעד.). שלחו מתם. היכא דשמתוהו ומית בשמתיה הדבר ידוע שלא פרעו וכמי שחייב מודה דמי (שם). והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע. דגבי מיתמי ולא אמרינן יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו. הלכתא גרסינן ולא גרסינן והלכתא (שם).

◆

שיטה מקובצת

א) יתיב רב חייא אות י' נמחק: ב) חסדא קולפי טאבי בלעי מיניה דאבימי עלה: ג) אמר. עי' ספר התרומות שער י"ד ח"א: ד) ריבית וקתני: ה) אסי. עי' תוס' גיטין (דף כב ע"ב): ו) בב"ד וכדרב יהודה: ז) איזדקוקי נמי לא מזדקקינן לה כיון דאיזדקקינן לה מעיקרא מזדקקין לה לבסוף: ח) לעולם בבע"ח עובד כוכבים. תימה והא אמרינן בפרק הנזקין יתומים שאמרו גדולים ואצ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית והאיך נשביע את העובד כוכבים ולר"ת שפירש שאם היה לו עסק עם העובד כוכבים מותר להשביעו ניחא אבל לרשב"ם שפירש דאסר מאי איכא למימר וי"ל דמיירי בגר תושב שאינו נשבע בשם עבודת כוכבי' ומיהו אינו קשה דבברייתא' דאביי קשיא לא קתני יתומים שאמרו גדולים ואצ"ל קטנים לענין שבועה אלא לענין זיבורית דוקא ותלמודא הוא דפסק אף לענין שבועה ורב אסי דהכא לא הוה פסק אף לענין שבועה. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: ט) אין נפרעין מנכסי יתומים וכו'. גליון תימה לישני דבגדולים איירי דאמרי' בפ' הנזקין יתומים שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים בין לזבורית בין לשבועה ור"ל דבציא היא ולא איפשטא לה מכח משניות וברייתות ואי מוקמינן הכא בגדולים נפשט הבציא מהכא. הר"י ז"ל: י) כולהו נמי כשחייב מודה משום דס"ל לרב אסי דטעמא דאין נזקקין משום צררי והלכך כשחייב מודה נזקקין וא"ת רב פפא אמאי אמר טעמא דאין נזקקין משום פריעת חוב מצוה ופליג ארב אסי לימא טעמא דחיישינן לצררי ולא לפלוג אדרב אסי וי"ל דרב פפא סבר [דמה דאמר] מרישא לא הוי מזדקקין מיירי בין במקום דאיכא למיחש לצררי בין במקום דליכא למיחש לצררי הלכך הוצרך למימר דטעמא משום פריעת בע"ח מצוה. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: יא) אגבי כתובה דגרושה אות ת' נמחק: יב) אמר ליה (תיבת הא נמחק) אנן ההיא דר' יוחנן משום חינא פרש"י שימצאו האנשים חן בעיני הנשים ואע"ג דאמרי' יותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא לגרע כח האשה מכח מלוה איכא מילי דחיישי רבנן משום חינא ואיכא מילי דלא חיישי ור"ח פי' שימצאו חן הנשים בעיני האנשים וימצאו קופצים מתוך שיטה כתם בגביית הכתובה ובערוך פי' שישאו הבעלים חן בעיני נשותיהן וישמשום בלב שלם כיון שיגבו כתובתן משלם ולא יפסדו כלום מכתובתן. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: יג) להא דאמר רב הונא חברין כו' דאכלי דלאו דידהו: יד) שלחו מתם [כו'] והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע לאו בהאי לישנא שלחו מתם אלא שלחו מתם היכי דחייב מודה או שמתוה ומת בשמתיה וליכא למיחש לצררי דהא אמרינן בסנהדרין (דף ח ע"ב) שלחו מתם ר' אלעזר ואיהו קדים טובא לרב הונא בריה דרב יהושע. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: טו) אשה בבינונית: טז) וינשאו להם אות ד' נמחק: יז) מידו עד שמת אביהן הס"ד: יח) ואז נזקקין: